

Iva Körbler LIKOVNO POVEĆALO

Marko Jakše ili o propasti zemaljskog raja

FOTO: DK / ARHIVA UMJETNIKA

U zagrebačkoj Galeriji Kranjčar u tijeku je izložba istaknutog slovenskog slikara Marka Jakše (Ljubljana, 1959.), koji se prvi put kod nas predstavlja malim retrospektivnim izborom djela. Jakše je diplomirao slikarstvo na Akademiji za likovnu umjetnost 1987. u Ljubljani, u klasi prof. Metke Krašovec. Iz Ljubljane se 1993. seli na selo, u Mohorje, gdje i danas živi i radi kao samostalni umjetnik. Na likovnoj sceni prisutan je od devedesetih godina prošloga stoljeća. Dobitnik je mnogobrojnih nacionalnih i međunarodnih nagrada, između ostalih i „Prešernovog sklada“ 2015. godine. Prošle godine predstavljao je Sloveniju na 59. venecijanskom bijenalu, gdje je samostalno izlagao u slovenskom paviljonu. Ne (samo) zato što je naslov izložbe „Gutač boli“, ali ne sjećam se kada me nečije slikarstvo tako snažno emotivno pogodilo. To ne znači da me u velikoj skali emocija ne dotiču brojni drugi umjetnici i njihova djela, ali od slika Marka Jakše zaljublja vas lagana nesvjestica i imate se potrebu nasloniti na neki zid u galeriji. Pokušat ću to objasniti. Na prvi pogled njegovo slikarstvo povezano je s nadrealizmom i tzv. slikarstvom snova, vizija i fantastičnim slikarstvom. Onda shvatite da se bavi vizijama propasti svijeta i naše (zapadne) civilizacije i da njegove slike funkcioniraju na mnogo metaforičkih i simboličkih dimenzija. One su poput Nostradamusovih rebusa u slici. Pa opet, ne može se reći da je to slikarstvo mračno, morbidno ili „teško“, iako neke slike imaju mučne i brutalne motive. Neke su njegove slike poput silaska u pakao, čistilište, ili srednjovjekovnih prizora opominjanja ljudi da ne rade zlo ili da se sjete skore smrti (memento mori). Svakako se u asocijativnom nizu javlja slikarstvo Hieronymusa Boscha, ali prilagođeno 21. stoljeću. U pratećem tekstu deplijana izložbe kritičarka Aleksandra Kostić primjećuje kako „Marko Jakše senzibilno prevodi individualni i kolektivni strah u vizualne slike, priča čudesne i strašne priče svjetlom u krajolicima spokojnih i jezivih epskih dimenzija i kontrastnim kolorističkim kompozicijama“. Jakše u svojim kompozicijama detaljno pokazuje što će nam se dogoditi ako uništimo ovaj zemaljski raj i one su poput opominjućih edukativnih tabli. Jedna od otvorenih mogućnosti scenarija bliske budućnosti ako ne prestanemo mučiti i uništavati druga ljudska bića, životinje i prirodu. Malo nedostaje da u nekom prizoru „iza ugla“ u pojedinim slikama vidim vražji rep ili glavu Barke-rovog Pinheada. Za sve one pojedince koji uporno misle da su iznad Prirode, Dobrote i svih ostalih tradicionalnih vrlina duše.

S metijerske strane, njegovo je slikarstvo bravurozno u svakom mogućem detalju, što ističe i Aleksandra Kostić: „Slikarstvo Marka Jakše živa

IZLOŽBA MARKA JAKŠE U ZAGREBAČKOJ GALERIJU KRANJČAR PRVA JE IZLOŽBA TOG UMJETNIKA U HRVATSKOJ

je antologija vizualnih vještina i pristupa: trompe l'oeil, perspektivni iluzionizam, optičko geometrijske konstrukcije, vizualni anagrami, anamorfoze, povećanja i redukcije, lucidne transformacije retinalnih percepcija slikovne strukture, atmosferskih površina i dubina, spajanja apsurdna, forme, dizajnerske distorzije, vehementne i kompaktne kompozicije, harmonije i disharmonije boja...“ Bilo bi za ovu formu teksta pretenciozno nabrajati sve filtere i utjecaje koje je u sebi sintetiziralo i usput dotaknulo slikarstvo Marka Jakše: od antike, srednjeg vijeka, renesanse, manirizma, baroka, romantizma, simbolizma pa sve do nadrealizma. No ne radi se o nekom

„PORUŠIMO CUKRARNO“ JEDNA JE OD SLIKA SLOVENSKEG SLIKARA MARKA JAKŠE

obliku citatnosti, već morfološkim modelima za kojima umjetnik poseže da se lakše ispriča priča. Potrebna je velika vještina da se tako vizualno ispriča i „istrese“ iz sebe ovaj svijet boli, patnje, seciranja ljudske gluposti i zloće. A tako je malo potrebno da bismo se prebacili u druge dimenzije postojanja koje u slikama Marka Jakše slične predjele iz mitske Atlantide, kristalne gradove gdje sve rezonira u visokim, plemenitim frekvencijama i gdje nas čeka priroda u svojem najljepšem obliku Kreacije. Dualnost ljudske prirode za njega je vječni izvor neravnoteže, zla, boli i uništenja svega čega se čovjek dotakne.

Kako je kritičan i analitičan u svojim slikama, tako je kritičan i prema današnjoj kulturi, umjetnosti i kustosima općenito. Jakše nije umjetnik bez stava niti se želi dopasti ili pognuti glavu pred bilo kime pa je uz deplijana izložbe priložio svojevrsan umjetnički manifest „Kontra struje“ koji precizno pojašnjava njegov umjetnički svjetonazor, kao i motivaciju za slikanje. Alergičan je, primjerice, na pojam suvremenosti u umjetnosti jer „suvremeno je sve manje slobodno, a sve više pristojno, ograničavajuće, preusko, neživotno, izračunato, proračunato, sumnjičavo, podmuklo, lažno, bezosjećajno, licemjerno, neprirодно, kičavo i frustrirajuće, a slikarstvo mora sve to odje... ako želi da slobodni duh u njemu preživi“.

Da je naš slikar Ivan Obsieger živ, glasno bi o Marku Jakše uzviknuo: „On nije slikar, on je slikarčina!“

FOTO: RUMI MEŠTROVIC